

Το Νέο Πλαίσιο για την Κεφαλαιακή Επάρκεια (Basel II)

Χ. Βλ. Γκόρτσος

Γενικός Γραμματέας Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών,
Επίκουρος Καθηγητής Διεθνούς
Οικονομικού Δικαίου, Πάντειο Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η αιτιολογική βάση της ρυθμιστικής παρέμβασης στο χρηματοπιστωτικό σύστημα

- Έλεγχος προσφοράς χρήματος / διασφάλιση σταθερότητας τιμών
- Ικανοποίηση αιτημάτων οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής
- Διασφάλιση ελεύθερου ανταγωνισμού σε εθνικό επίπεδο
- Απελευθέρωση εμπορίου χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών σε διεθνές επίπεδο
- Διασφάλιση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος
- Διασφάλιση της αποτελεσματικότητας των κεφαλαιαγορών
- Διασφάλιση της αποτελεσματικότητας των συστημάτων πληρωμών
- Προστασία των καταναλωτών που συναλλάσσονται με φορείς παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών
- Καταπολέμηση της χρήσης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για την τέλεση οικονομικών εγκλημάτων

Η διασφάλιση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος

Διασφάλιση σταθερότητας

- τραπεζικού συστήματος
- κεφαλαιαγοράς
- αγοράς ασφαλιστικής διαμεσολάβησης
- συστημάτων πληρωμών και διακανονισμού

Η διασφάλιση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος

Η αιτιολογική βάση της ειδικής ρύθμισης των τραπεζικών δραστηριοτήτων

- Η έννοια της χρηματοπιστωτικής διαμεσολάβησης
- Οι μετασχηματισμοί στους οποίους προβαίνουν οι τράπεζες κατά τη διαμεσολάβηση
- Η δομική ευπάθεια των τραπεζών στον κίνδυνο ρευστότητας
- Οι αρνητικές εξωτερικές επιδράσεις

Η διασφάλιση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος

Το δίκτυ ασφαλείας του τραπεζικού συστήματος αποτελεί ένα σύνολο μέτρων και μηχανισμών, θεσμοθετημένων ή μη, που έχουν ως σκοπό την πρόληψη ή την αποτελεσματική καταστολή μιας τραπεζικής κρίσης

Συστατικά στοιχεία του δικτύου ασφαλείας

- Προϋποθέσεις χορήγησης άδειας λειτουργίας
- Προληπτική εποπτεία
- Παρεμβατική πολιτική
- Εγγύηση καταθέσεων, και
- Τελικός αναχρηματοδοτικός δανεισμός

Η προληπτική εποπτεία

- **Φερεγγυότητα**
  - η **Περιορισμός έκθεσης στον κίνδυνο**
  - η **Ενίσχυση ικανότητας απορρόφησης ζημιών**
    - **Κεφαλαιακή επάρκεια**
    - **Επάρκεια προβλέψεων**
- **Ρευστότητα**
- **Διοικητική και λογιστική οργάνωση, σύστημα εσωτερικού ελέγχου**

Κίνδυνοι τραπεζικής διαμεσολάβησης

Χρηματοοικονομικοί κίνδυνοι

- **πιστωτικός κίνδυνος (credit risk),**
  - Κίνδυνος χώρας
  - Κίνδυνος συγκέντρωσης
- κίνδυνος ρευστότητας (liquidity risk),
- κίνδυνος εισοδήματος επιτοκίων (interest rate income risk), και
- **κίνδυνος αγοράς (market risk)**
  - κίνδυνος θέσης (position risk)
    - Ειδικός κίνδυνος θέσης
    - Γενικός κίνδυνος θέσης
  - συναλλαγματικός κίνδυνος (forex risk)
  - κίνδυνος τιμών εμπορευμάτων

Μη χρηματοοικονομικοί κίνδυνοι

- **λειτουργικός κίνδυνος (operational risk),**
- νομικός κίνδυνος (legal risk),
- στρατηγικός κίνδυνος (strategic risk),
- κίνδυνος φήμης (reputation risk)

Βασικά στάδια κατά τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων

1. Προσδιορισμός χαρτοφυλακίου
2. Υπολογισμός της αξίας που είναι εκτεθειμένη στον κίνδυνο
  - υπολογισμός ανοικτών θέσεων σύμφωνα με συγκεκριμένους κανόνες αποτίμησης
  - υπολογισμός καθαρών ανοικτών θέσεων
    1. Πιστωτικός κίνδυνος- τεχνικές μείωσης πιστωτικού κινδύνου
    2. Κίνδυνος αγοράς— συμψηφισμός ανοικτών αντίθετων θέσεων αν επιτρέπεται
  - στάθμιση με συντελεστή κινδύνου
3. Στάθμιση με συντελεστή κεφαλαιακής επάρκειας

Βασικά στάδια κατά τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων

Δραστηριότητες	Κίνδυνος	Χαρτοφυλάκιο
Εμπορική Τραπεζική	Πιστωτικός κίνδυνος	Τραπεζικό χαρτοφυλάκιο (banking book)
Επενδυτική Τραπεζική	Κίνδυνοι αγοράς	Χαρτοφυλάκιο συναλλαγών (trading book)

Η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία (Basel Committee on Banking Supervision)

Σύσταση και μέλη

- Συστάθηκε το 1974.
- Μέλη της είναι οι κεντρικές τράπεζες και άλλες τραπεζικές εποπτικές αρχές από τα κράτη-μέλη του "Group of Ten", την Ελβετία, το Λουξεμβούργο και την Ισπανία

Νομική φύση

- Δεν είναι διεθνής οργανισμός, αλλά μια *de facto* οργάνωση χωρίς νομική προσωπικότητα που λειτουργεί με την υποστήριξη της γραμματείας της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών (Bank for International Settlements).
- Οι κανόνες που περιέχονται στις εκθέσεις της δεν έχουν νομική δεσμευτικότητα αλλά αποτελούν γενικές κατευθυντήριες αρχές καλής πρακτικής.
- Εντούτοις, η αποδοχή τους από τις τραπεζικές εποπτικές αρχές ανά την υφήλιο είναι εξαιρετικά αυξημένη.

Η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία (Basel Committee on Banking Supervision)

Στόχοι

- Διασφάλιση της σταθερότητας του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος
- Διαμόρφωση ισοδύναμων όρων ανταγωνισμού κυρίως σε διεθνές επίπεδο αφενός μεν μεταξύ των διεθνώς δραστηριοποιούμενων τραπεζών, και αφετέρου μεταξύ των τραπεζών και των επενδυτικών εταιρειών

Έργο

- Κατανομή αρμοδιοτήτων και συνεργασία εποπτικών αρχών
- Μέθοδοι προληπτικής εποπτείας τραπεζών και χρηματοπιστωτικών ομίλων ετερογενών δραστηριοτήτων
- Διαχείριση κινδύνων
- Άλλα θέματα

Το έργο της Επιτροπής της Βασιλείας αναφορικά με την κεφαλαιακή επάρκεια

- Capital Accord (1988)
- Amendment of the capital accord in respect of the inclusion of general provisions/ general loan-loss reserves in capital (1991)
- The treatment of the credit risk associated with certain off-balance-sheet items (1994)
- The treatment of potential exposure for off-balance-sheet items (1995)
- Amendment to the capital accord to incorporate market risks (1996)
- Modifications to the market risk amendment (1997)
- New Basel Capital Accord (2004)

Επιτροπή της Βασιλείας και Ευρωπαϊκή Ένωση

Επιτροπή της Βασιλείας	Ευρωπαϊκή Κοινότητα
International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: A Revised Framework	Οδηγία 2006/48/ΕΚ σχετικά με την ανάληψη και την άσκηση δραστηριότητας πιστωτικών ιδρυμάτων Οδηγία 2006/49/ΕΚ για την επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων των επιχειρήσεων επενδύσεων και των πιστωτικών ιδρυμάτων
Πυλώνας 1	Οδηγία 2006/48/ΕΚ, Τίτλος V, Κεφάλαιο 2 και Παραρτήματα III-X Οδηγία 2006/49/ΕΚ, Τμήματα 5-6 και Παραρτήματα I-IV
Πυλώνας 2	Οδηγία 2006/48/ΕΚ, Τίτλος V, Κεφάλαιο 3 και Παράρτημα XI
Πυλώνας 3	Οδηγία 2006/48/ΕΚ, Τίτλος V, Κεφάλαιο 5 και Παράρτημα XII

	Επιτροπή Βασιλείας	Ε:Ε	Ελλάδα
Πιστωτικός κίνδυνος	<p>The treatment of the Credit risk associated with certain off balance-sheet items (1994)</p> <p>The treatment of potential exposure for off-balance Sheet items (1995)</p> <p>New Basel Capital Accord (2004)</p>	<p>Οδηγία 2006/48/ΕΚ</p>	<p>ν. 3601/2007 "Ανάληψη και άσκηση δραστηριοτήτων από τα πιστωτικά ιδρύματα, επάρκεια ιδίων κεφαλαίων των πιστωτικών ιδρυμάτων και των επιχειρήσεων παροχής επενδυτικών υπηρεσιών και λοιπές διατάξεις"</p> <p>ΠΔ/ΤΕ 2588/20.8.2007 "Τυποποιημένη προσέγγιση υπολογισμού σταθμισμένων κατά πιστωτικό κίνδυνο ανοιγμάτων"</p> <p>ΠΔ/ΤΕ 2589/20.8.2007 Προσέγγιση Εσωτερικών Διαβαθμίσεων για τον υπολογισμό των σταθμισμένων κατά πιστωτικό κίνδυνο ανοιγμάτων</p> <p>ΠΔ/ΤΕ 2594/20.8.2007 "Κίνδυνος αντισυμβαλλομένου"</p> <p>ΠΔ/ΤΕ 2593/20.8.2007 "Υπολογισμός Σταθμισμένων Ανοιγμάτων για Θέσεις σε Τιτλοποίηση"</p>
Κίνδυνοι αγοράς	<p>Amendment to the capital Accord to incorporate Market risks (1996)</p> <p>Modifications to the Market risk amendment (1997)</p> <p>New Basel Capital Accord (2004)</p>	<p>Οδηγία 2006/49/ΕΚ</p>	<p>ν. 3601/2007</p> <p>ΠΔ/ΤΕ 2591/20.8.2007 'Υπολογισμός κεφαλαιακών απαιτήσεων για τον κίνδυνο αγοράς του χαρτοφυλακίου συναλλαγών'</p> <p>ΠΔ/ΤΕ 2594/20.8.2007 "Κίνδυνος αντισυμβαλλομένου"</p>
Λειτουργικός κίνδυνος	<p>New Basel Capital Accord (2004)</p>	<p>Οδηγία 2006/48/ΕΚ</p>	<p>ν. 3601/2007</p> <p>ΠΔ/ΤΕ 2590//20.8.2007 "Ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι λειτουργικού κινδύνου"</p>

	Επιτροπή Βασιλείας	Ε:Ε	Ελλάδα
Ορισμός Ιδίων κεφαλαίων	Amendment of the capital accord in respect of the inclusion of general provisions/ general loan loss reserves in capital (1991) New Basel Capital Accord (2004)	Οδηγία 2006/48/ΕΚ Οδηγία 2006/49/ΕΚ	v. 3601/2007 ΠΔ/ΤΕ 2587/20.8.2007 " Ορισμός των Ιδίων Κεφαλαίων των πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν την έδρα τους στην Ελλάδα"
Πυλώνας 2	New Basel Capital Accord (2004)	Οδηγία 2006/48/ΕΚ	v. 3601/2007 ΠΔ/ΤΕ 2595/20.8.2007: Καθορισμός των κριτηρίων που πρέπει να διέπουν τη Διαδικασία Αξιολόγησης Επάρκειας Εσωτερικού Κεφαλαίου (ΔΑΕΕΚ) των πιστωτικών ιδρυμάτων και της Διαδικασίας Εποπτικής Αξιολόγησης (ΔΕΑ) από την Τράπεζα της Ελλάδος Εγκύκλιος Διοίκησης Έφαρμογή των διαδικασιών εποπτικής αξιολόγησης (ΔΕΑ) (πυλώνας ΙΙ)'
Πυλώνας 3	New Basel Capital Accord (2004)	Οδηγία 2006/49/ΕΚ	v. 3601/2007 ΠΔ/ΤΕ 2592/20.8.2007: Δημοσιοποίηση από τα πιστωτικά ιδρύματα εποπτικής φύσεως πληροφοριών σχετικά με την κεφαλαιακή επάρκεια, τους κινδύνους που αναλαμβάνουν καθώς και τη διαχείρισή τους

Basel I

Κριτική από εποπτικές αρχές

- Απουσία κεφαλαιακών απαιτήσεων για άλλους κινδύνους πέραν του πιστωτικού και του κινδύνου αγοράς
- Δυνατότητα αποφυγής κεφαλαιακών απαιτήσεων (regulatory capital arbitrage)
- Κίνητρα αλόγιστης ανάληψης κινδύνων

Κριτική από τράπεζες

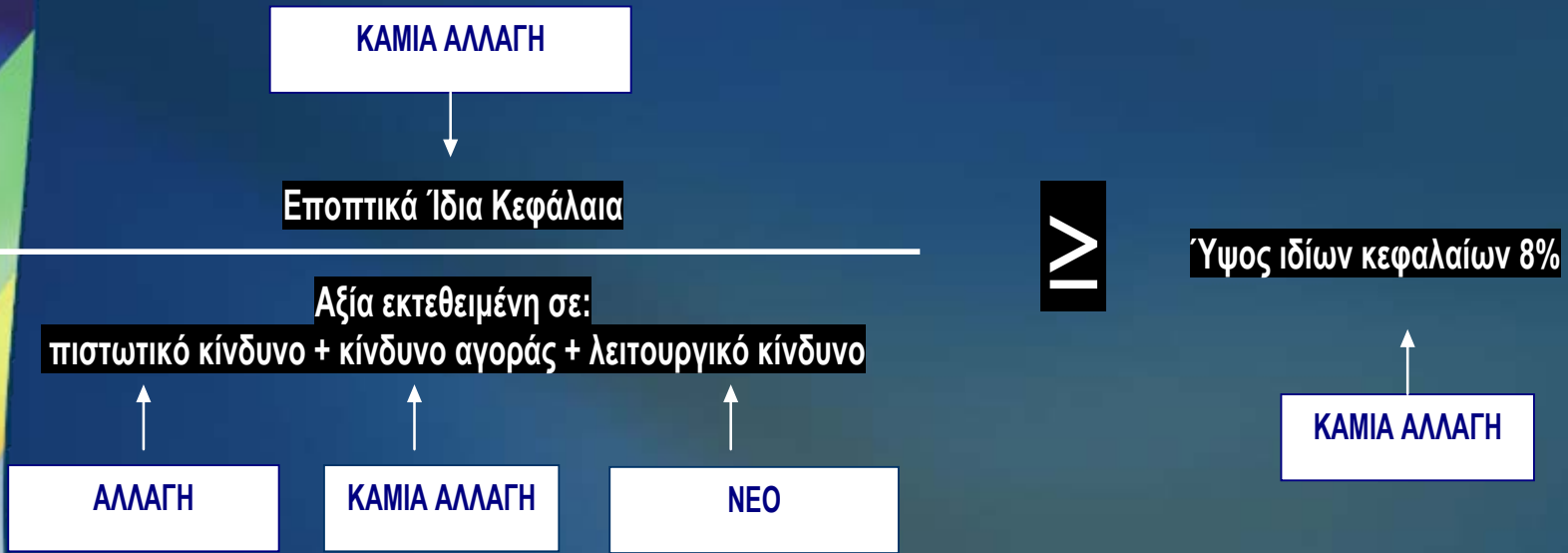
- Απόκλιση του ύψους των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων (regulatory capital) από τα οικονομικά ίδια κεφάλαια (economic capital)
  - Περιορισμένη «ευαισθησία» των συντελεστών στάθμισης πιστωτικού κινδύνου σε σχέση με τον πραγματικά αναλαμβανόμενο κίνδυνο
  - Περιορισμένη αναγνώριση των αποτελεσμάτων των τεχνικών μείωσης του πιστωτικού κινδύνου

Basel II

- 1^ο Κείμενο διαβούλευσης (CP1) Ιούνιος 1999
- 2^ο Κείμενο διαβούλευσης (CP2) Ιανουάριος 2001
- 3^ο Κείμενο διαβούλευσης (CP3) Μάρτιος 2003
- Πρόσθετος γύρος διαβούλευσης Οκτώβριος 2003
- Δημοσίευση του Νέου Συμφώνου Ιούνιος 2004
- Δημοσίευση Οδηγιών 2006/48/ΕΚ και 2006/49/ΕΚ Ιούνιος 2006
- Έναρξη εφαρμογής 2007-2008

Βασικές αλλαγές

Βασικές αλλαγές

Τι δεν αλλάζει

- Το χαρτοφυλάκιο υπολογισμού κεφαλαιακών απαιτήσεων πιστωτικού κινδύνου
- Το ύψος του δείκτη ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων (8%)
- Ο ορισμός των ιδίων κεφαλαίων (μικρή αλλαγή)
- Ο υπολογισμός των κατά τον πιστωτικό κίνδυνο σταθμισμένων στοιχείων εκτός ισολογισμού (μικρή αλλαγή)
- Το πλαίσιο υπολογισμού κεφαλαιακών απαιτήσεων για τον κίνδυνο αγοράς (μικρή αλλαγή)

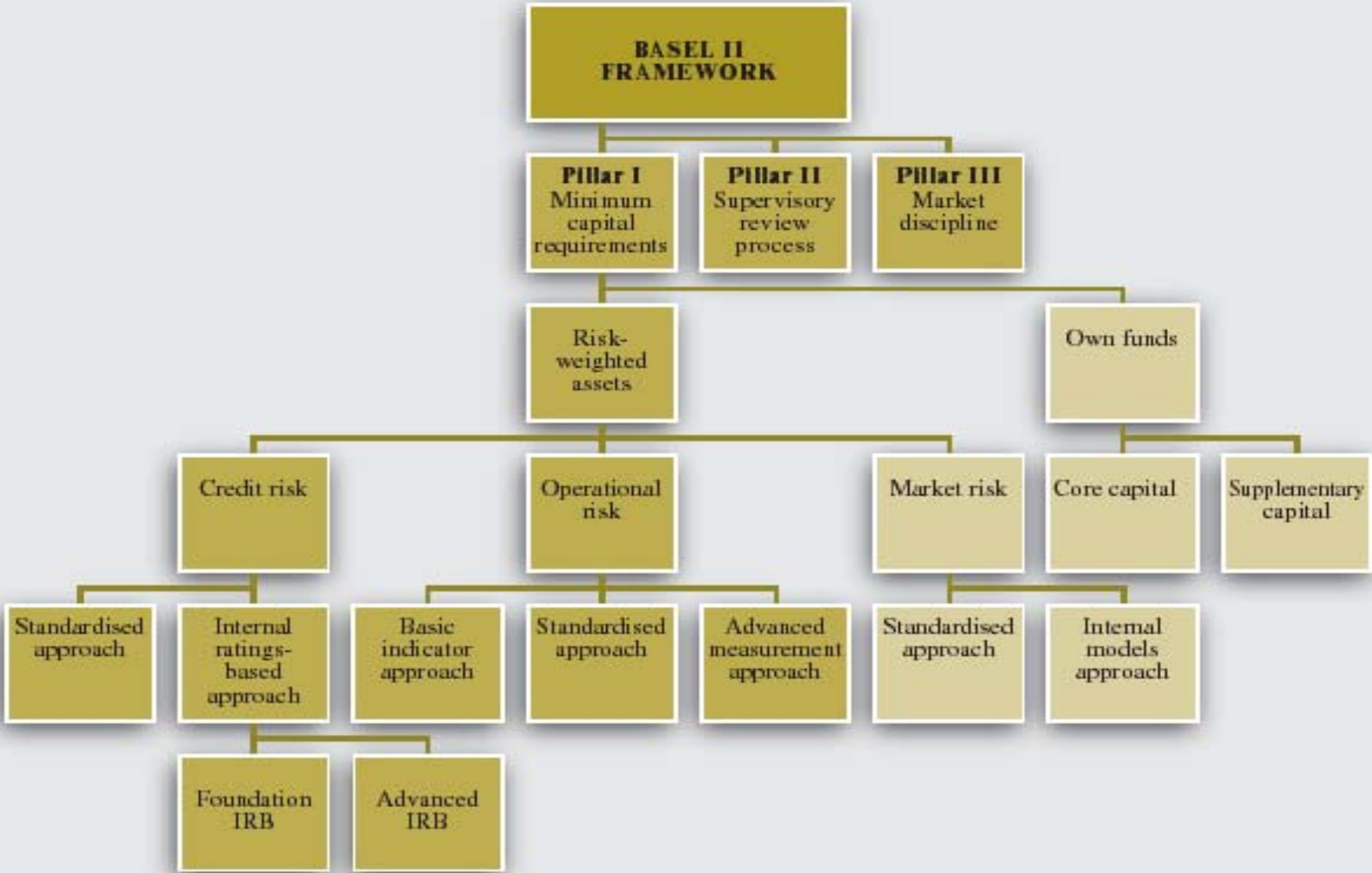
Τι αλλάζει

- Το πλαίσιο υπολογισμού κεφαλαιακών απαιτήσεων για τον πιστωτικό κίνδυνο
  - Νέες μέθοδοι
  - Τεχνικές άμβλυνσης κινδύνου
  - Τιτλοποίηση
- Εισαγωγή κεφαλαιακών υποχρεώσεων για το λειτουργικό κίνδυνο
- Πυλώνας 2 και 3

Σύγκριση Basel I και Basel II

Basel I	Basel II
Αποκλειστικά κανόνες κεφαλαιακών υποχρεώσεων	3 Πυλώνες
Μια μέθοδος για όλους	Μενού μεθόδων
Μη ευαίσθητη κατά τον πιστωτικό κίνδυνο	Ευαίσθητη κατά τον πιστωτικό κίνδυνο

Δομή Basel II

Δομή νέου Συμφώνου

Τρεις Πυλώνες:

<u>Πυλώνας I</u>	<u>Πυλώνας II</u>	<u>Πυλώνας III</u>
Ελάχιστες κεφαλαιακές υποχρεώσεις έναντι του πιστωτικού και του λειτουργικού κινδύνου	Διαδικασίες για τον έλεγχο σε μόνιμη βάση της επάρκειας των ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών	Ενδυνάμωση της πειθαρχίας που επιβάλλει η αγορά στις τράπεζες μέσω της γνωστοποίησης πληροφοριών

ΜΕΘΟΔΟΙ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΩΝ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ
Basel II

Βαθμός ευαισθησίας στον κίνδυνο	ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ	ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ
χαμηλός	Τυποποιημένη (Standardised)	Βασικού δείκτη (Basic Indicator)
μέτριος	Θεμελιώδης εσωτερικών διαβαθμίσεων (IRB foundation)	Τυποποιημένη (Standardised) Εναλλακτική Τυποποιημένη
υψηλός	Προηγμένη βάση εσωτερικών διαβαθμίσεων (IRB Advanced)	Προηγμένη (Advanced Measurement approaches)

Παράμετροι Μεθόδων Εσωτερικών Αξιολογήσεων

PD	Πιθανότητα αδυναμίας εκπλήρωσης υποχρέωσης αντισυμβαλλόμενου (Probability of Default - PD) Στατιστική εκτίμηση της πιθανότητας αθέτησης υποχρέωσης
LGD	Ζημιά σε περίπτωση αδυναμίας εκπλήρωσης υποχρέωσης αντισυμβαλλόμενου (Loss Given Default - LGD) Ποσοστό ανάκτησης σε περίπτωση αθέτησης υποχρέωσης
EAD	Έκθεση έναντι του αντισυμβαλλομένου (Exposure At Default - EAD)
M	Διάρκεια μέχρι την λήξη (Maturity - M) Διάρκεια ανοίγματος

Μέθοδοι υπολογισμού κεφαλαιακών απαιτήσεων για τον πιστωτικό κίνδυνο

Μέθοδος	Υπολογισμός σταθμισμένου ενεργητικού
ΤΥΠΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΜΕΘΟΔΟΣ	Πέντε (5) προκαθορισμένοι συντελεστές στάθμισης (0 –150) ανάλογα με <ul style="list-style-type: none"> • την πιστοληπτική ικανότητα του αντισυμβαλλομένου, ή • το είδος της απαίτησης
ΘΕΜΕΛΙΩΔΗΣ ΜΕΘΟΔΟΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΔΙΑΒΑΘΜΙΣΕΩΝ	Περισσότεροι συντελεστές με χρήση της ειδικής συνάρτησης υπολογισμού κεφαλαιακών απαιτήσεων ανά κατηγορία ανοίγματος
ΕΞΕΛΙΓΜΕΝΗ ΜΕΘΟΔΟΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΔΙΑΒΑΘΜΙΣΕΩΝ	Περισσότεροι συντελεστές με χρήση της ειδικής –πιο ευαίσθητης ως προς το κίνδυνο- συνάρτησης υπολογισμού κεφαλαιακών απαιτήσεων ανά κατηγορία ανοίγματος

Σύγκριση Basel I και Basel II

EL		PD	LGD	EAD
Basel I		Εποπτικά καθορισμένο	Εποπτικά καθορισμένο	Εποπτικά καθορισμένο
Basel II	Τυποποιημένη	Εξωτερική αξιολόγηση	Εποπτικά καθορισμένο	Εποπτικά καθορισμένο
	Θεμελιώδης	Εσωτερική αξιολόγηση	Εποπτικά καθορισμένο	Εποπτικά καθορισμένο
	Εξελιγμένη	Εσωτερική αξιολόγηση (αλλά εποπτικά καθορισμένο correlation)	Εσωτερική αξιολόγηση	Εσωτερική αξιολόγηση
Basel III	Εξελιγμένη	Εσωτερική αξιολόγηση και correlation	Εσωτερική αξιολόγηση	Εσωτερική αξιολόγηση

Επιπτώσεις του νέου Συμφώνου

Επιπτώσεις του νέου Συμφώνου για τις τράπεζες

- 1. Διαμόρφωση κουλτούρας διαχείρισης κινδύνων και ενεργότερη εμπλοκή της ανώτερης και ανώτατης διοίκησης**
- 2. Κόστος Συμμόρφωσης**
  - Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης € 20-30 bn
  - Σε επίπεδο τράπεζας € 30 - 150 m
- 3. Αναγκαίες προσαρμογές**
  - τεχνολογικές υποδομές, πληροφοριακά συστήματα
  - συστήματα διαχείρισης κινδύνων (ανάπτυξη στρατηγικής και εργαλείων κατά τον κίνδυνο τιμολόγησης),
  - διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου,
  - ανθρώπινο δυναμικό,
  - ενημέρωση των επιχειρήσεων για τις βασικές αλλαγές (ορισμός καθυστέρησης, παροχή επαρκών εξασφαλίσεων/ εγγυήσεων κτλ)

Επιπτώσεις του νέου Συμφώνου

Οφέλη του νέου Συμφώνου για τις τράπεζες

- περιορισμός πιστωτικού κινδύνου λόγω της αύξησης της αποτελεσματικότητας των πολιτικών πιστοδοτήσεων, ανακτήσεων και διαγραφών επισφαλών απαιτήσεων
- βελτίωση της πολιτικής σχηματισμού προβλέψεων για επισφαλή δάνεια
- βελτίωση της τιμολόγησης (risk adjusted pricing)
- περιορισμός λειτουργικών ζημιών ή/και λειτουργικού κόστους (Risk Control Self Assessment-RCSA, Key Risk Indicators-KRIs)

Επιπτώσεις του νέου Συμφώνου για τις επιχειρήσεις/ καταναλωτές

- Ο ανταγωνισμός των τραπεζών για τη διεκδίκηση της πελατείας υψηλής πιστοληπτικής ικανότητας θα οδηγήσει σε ευνοϊκότερη τιμολόγηση για τους συνεπείς πελάτες
- “Προσωποποιημένα” επιτόκια
- Ανάγκη έγκαιρης, ορθά διαρθρωμένης, έγκυρης και εστιασμένης υποβολής στοιχείων από τις επιχειρήσεις

“Any discussion of risk management in banking must start with the understanding that banks exist for the purpose of taking risks, and the objective of supervision is certainly not to eliminate, and perhaps not even lower, risk-taking. Rather, the objective of supervision is to assist in the management of risk”

Mr. Roger W. Ferguson Jr., Vice-Chairman, Board of Governors of the Federal Reserve System, 28, 2003: